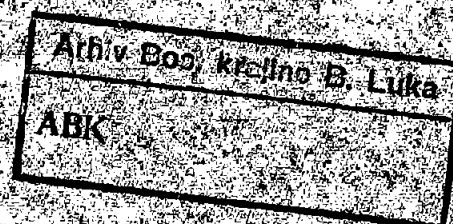

JAROSLAV KOLESKA, novinar u penziji
BANJA LUKA, Tina Ujevića 1

S J E Č A N J E

na RADOVANA VULINA djaka banjalučke učit. škole i mladog učitelja

Moje poznanstvo sa Radovanom Vulinom potiče negdje od 1938. godine kroz saradnju djačkih udruženja. Ja sam bio djak gimnazije, a Radovan djak učiteljske škole, pošto sam ja učestvovao u gimnaziji u literarnoj družini "Mlada Jugoslavija", a Radovan Vulin u literarnoj družini u Učiteljskoj školi "Petar Kočić" i pošto su ta društva saradjivala u raznim kulturnim manifestacijama i akcijama, to smo se i mi sve češće i češće sastajali. Oba ova društva bila su pod uticajem komunista i mi smo ih zvali "Ljevičarske". Ja sam na sastanku društva čitao svoje radove, pa sam tako i čuo za Radovana, koji je već bio poznat kao talentovan mladi literata.

Kasnije smo se viđjali često, zapravo kada je Radovan imao slobodne izlaske iz Internata učiteljske škole, navraćao je kod nas kući, a stanovali smo kod hotel "Bosne". Diskutovali smo o literaturi, a našem pisanju, uzajamno smo čitali naše radove. Pričao mi je da će pisati prozu iz svoga kraja.

Pošto je napredna literatura bila zabranjena u školi, to je on često nosio od mene neke knjige i brošure. Te knjige i brošure donosio mi je jedan prijatelj iz "Pelagića" koji je tamo radio, a Radničko kulturno umjetničko društvo "Pelagić" u Banja Luci imalo je vrlo bogatu biblioteku legalnu, ali i mnoge zabranjene knjige i brošure ilegalno. Bila su to izdanja "Nolit" i časopisi od kojih se sjećam: "Nova kultura", "Izrez", kao i neka Krlježina djela. Radovan je te knjige i časopise nosio i vjerovatno ih je davao i drugim djacima nečitanja.

Radeći tako zajedno postali smo vrlo prijatelji i počeli smo zajedno izlaziti. Sastajali smo se sa Milom Kresićem, koji je takodje pisao (ubijen 1941.g), Dušankom Perović (umrla od raka prije 2 godine) koja je pisala prozu i Ratkom Vojnovićem, koji je bio predsjednik "Mlade Jugoslavije". Na koncu nas sadašnje po-

štem stalno smo se sastajali. Zapravo, tu je bio naš "crveni" kesten kod kojeg su se okupljali ljevičari. Tu nam je bio kao debatni klub, diskutovalo se o međunarodnoj političkoj situaciji i problemima u zemlji. Znam da su dolazili i stariji: Josip Mažžar Šoša, Nikica Pavlić, Ljubo Babić i drugi. Ljotićevci su se sastajali kod jednog drveta kod parka. Agenti nama nisu smijali prići, jer smo bili vrlo oprezni i čim bi se oni približili pričali su se vicevi. Agenti su stalno sjedili u blizini u jednoj slastičarni i motrili na korzo. Bila je to jedna posebna organizacija sastanaka, osjećala se diferencijacija među nama djacima, znali smo ko ne pripada naprednom omladinskom pokretu i čuvali smo se takvih

Agenti su nosili penke i stalno su tražili povoda da ih upotrijebe. Zato su često nastojali da izazovu gužvu, čekali su ~~dane~~ samo neko nešto ~~neko~~ vikne, pa da upanu i počnu tući. Mi smo se čuvali da ne izazivamo nikakvu gužvu i u pravilu izbjegavali pojedinačne ispade. Učestvovati treba samo onda ako se nastupa organizovano, kada su neke demonstracije ili štrajkovi.

Pored Radničkog doma u Martićevoj ulici stajali su agenti i pratili su ko tamo dolazi. Zato je djacima bilo opasno tom ulicom i prošetati, agenti bi zabilježili djake koji tamo odlaze i odmah ih hapsili ili su ih pratili pa su takvi izbacivani iz škole.

Literarna družina "Nova Jugoslavija" u gimnaziji i "Pestar Kočić" u učiteljskoj školi ponekad su pripremali zajednički program. U jesen, nisam siguran ali mislim da je to bilo 1938. god. priredili smo u gimnaziji zajednički jedan literarni program anti-fašističkog karaktera. Mislim da je to bilo vezano za tadašnju političku situaciju nadiranje fašizma i pripreme za otpor fašističkom agresoru ako napadne našu zemlju. Na programu je ~~pored~~ ostalo bila Čapekova "Mati", Šantića "O klasje moje", recitovano je nešto i od Zogovića. Mi smo u programu i u najavljivanju izmišljali = zamjenjivali imena pisaca.

Kako smo se Radovan i ja sve češće sastajali, odlazili smo i kod književnika Zvonimira Šubića koji je stanovao u Bojića Hanu. Pored Zvonimira, pisala je i njegova supruga Stanka rođ. Todorović, koja je bila vrlo društveno angažovana (u kulturnim manifestacijama u gradu i u ženskom pokretu). Oni su jedini od naših poznanika imali pisaću mašinu pa bi nam često neku našu pjesmu otkucali, koje smo slali u razne listove i časopise. U kuću Šubićevih išli smo svi mi koji smo pisali. Oni su nas rado i lijepo

prihvatili i imali puno razumjevanje za nas. Tako smo često išli Šubićevima, Radovan Vulin, Mile Kresić, Dušanka Perović i ja. Sa nama je ponekad išao i Ratko Vojić, predsjednik Literarne družine "Mlada Jugoslavija". Ova društva, kao i družina "Petar Kočić" u učiteljskoj školi bila su vrlo aktivna i imali su svoje bogate biblioteke. Ove biblioteke, kao i arhiva, među kojima su bili zapisnici sa sastanaka ovih društava, zapalile su ustaše, odmah nakon okupacije 1941. godine. Biblioteka iz gimnazije zapaljena je u samom dvorištu, a biblioteka i arhiva učiteljske škole na Banja-
luškom polju.

Mislim da je bilo u jesen 1939. godine priredjeno je "Šubića književno veče" posvećeno njegovoj nekoj godišnjici i pod vidom njegove književne večeri, okupila se omladina, jer su skupovi bili zabranjeni. U taj program bilo je uneseno mnogo drugih radova, jer nosioci programa bila su oba društva ("Mlada Jugoslavija" i "Petar Kočić"). Književnu večer otvorio je Ratko Vojić, predsjednik "Mlade Jugoslavije", a svoje radove čitali su: Mile Kresić, ja, Dragoljub Vidović, Dušanka Perović, a Radovan je recitovao svoju pjesmu "Majci" i čitao odlomak iz svoje drame "na raskrsnici". Zapravo ovu dramu trebalo je izvesti, a pošto se nije mogla izvesti, onda je jedan odlomak pročitao, jer za izvođenje nisu bile obavještene školske vlasti.

Ovo Književno veče održano je u velikoj sali Sokolskog doma u Banja Luci i bilo je jako posjećeno. Književna večer je bila plakatirana po gradu i bilo je prisutno dosta građana, ali i djaka banjalučkih srednjih škola. Po završenom programu kada smo izlazili iz Sokolskog doma vidili smo da je Dom bio opkoljen policijom i agentima, jer su se bojali kakvih ispada. I poslije ove književne večeri nastavljena je saradnja ova dva djačka društva, sve do okupacije aprila 1941. godine.

U sjećanju na Radovana Vulina ostao mi je i jedan vjerski zbor kod crkve u Rebrovcu u ljeto 1939 ili 1940. godine. Radovan je koristio svaku priliku na širenju naprednih ideja među omladinom. Na tom zboru negdje je provocirao agent Ibrahim Kolonić, napadajući ga, braneći Kraljevinu, diskutovali su glasno i oko njih se okupilo mnogo omladine. Agent Kolonić odmah nakon okupacije stao je na stranu okupatora i nanio je mnogo zla, jer je pozna-
vao komuniste.

Nakon okupacije Radovan je dolazio nekoliko puta našoj kući i pričao mi o svom radu. Stanovao je odnosno odsjedao kada je dolazio u Banja ~~Luka~~ (u međuvremenu je 15.1.1941.g. završio učiteljsku školu) kod Milanovića, šofera, naprednog radnika koji je imao dva sina Vladimira, djaka učiteljske škole i mlađeg Bracu. Radovan me je upoznao sa obadvojcicom Milanovića. Prilikom jednog našeg susreta poslije okupacije pitao sam ga šta je sa njegovim radovima, a on mi je rekao da su radovi sklonjeni kod Milanovića.

Banja Luka, 29.1.1982. godine

Jaroslav Lohs